

ДЕРЖАВНИЦЬКИЙ ПІДХІД НАУКОВЦІВ УЖГОРОДСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ДО ВИРІШЕННЯ МОВНОЇ СИТУАЦІЇ НА ЗАКАРПАТТІ ВПРОДОВЖ 2017–2019 рр.

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія.

Випуск 1 (41).

УДК 811.161.2/477.871»2017/2019»+81'272:378.4

DOI: 10.24144/2663-6840/2019.1(41).112–118

Шумицька Г. Державницький підхід науковців Ужгородського національного університету до вирішення мовної ситуації на Закарпатті впродовж 2017–2019 рр.; 19 стор.; кількість бібліографічних джерел – 16; мова українська.

Анотація. У статті розглядаються заходи, зреалізовані Ужгородським національним університетом, зокрема науково-педагогічними працівниками філологічного та інших підрозділів, задля врегулювання мовної ситуації на Закарпатті від часу ухвалення закону «Про освіту» (вересень 2017 р.) до прийняття проекту Закону про забезпечення функціонування української мови як державної (жовтень 2018 р.) та його ухвалення (25 квітня 2019 р.). Стан української мови як державної мови розглядається у тісному зв'язку з суспільно-політичними явищами в регіоні, Україні та світі.

Ключові слова: державна мова, рідна мова, мовна ситуація, національні меншини, закон «Про освіту», «Про забезпечення функціонування української мови як державної», Ужгородський національний університет.

Події в Україні в ретроспективі з весни 2019 року, позначеної передусім виборами Президента, й літа – парламентськими виборами, до вересня 2017-го, коли в Україні було ухвалено новий закон «Про освіту», густо помережені надзвичайною увагою до мовного питання. Воно перебуває на вістрі уваги не лише в самій країні, а й у сусідніх з нею державах, зокрема Угорщині, що навесні 2018 року мала свої парламентські вибори й особливо гостро зреагувала на, здавалося б, внутрішні суспільно-політичні події в Україні, котра продовжує перебувати у стані війни з РФ. В епіцентрі подій опинилися прикордонні українські території, з-поміж яких і Закарпатська, в яких компактно проживають національні меншини.

Від самого початку виникнення напруги, причиною якої переважно називають статтю 7-му закону «Про освіту», Ужгородський національний університет обрав державницьку позицію, запропонувавши свої майданчики для проведення зустрічей, обговорень, дискусій представників освіти, громадських організацій, владних структур, чиновників тощо. Так, у листопаді 2017 року тут відбулася зустріч міністра освіти і науки України Лілії Гриневич з представниками освітніх установ Закарпаття. Посадовиця звернулася до науковців УжНУ з проханням подумати, як краще організувати вивчення української мови у школах національних громад, а також подякувала за те, що університет узяв на себе лідерство в питанні вдосконалення методики викладання української мови та розробки нових програм і підручників. У грудні цього ж року відбулася подібна зустріч із міністром закордонних справ Павлом Клімкіним, під час якої теж обговорювали мовний аспект українського законодавства.

Тим часом науковці філологічного факультету, відповідаючи на виклики часу, взяли на себе ініціативу в питанні вдосконалення методики викладання української мови для загальноосвітніх закладів з навчання мовами національних меншин та розробили нові освітні програми, відповідно до яких на філфаку розпочалася підготовка вчителів укра-

їнської мови та літератури для шкіл із угорською та румунською мовами навчання. У такий спосіб вищ зреагував на новації Закону України «Про освіту», особливо щодо норм статті 7-ї – про мови викладання в загальноосвітніх навчальних закладах.

Відповідно до ОП «Українська мова і література в закладах загальної середньої освіти з викладання мовами національних меншин», на обох освітніх рівнях (бакалаврському і магістерському) майбутні вчителі української вивчають практичний курс угорської / румунської мови, опановують етнокультурні особливості народів тощо. Особлива увага зосереджена на методиці викладання української мови й української літератури в закладах освіти з мовами навчання національних меншин, адже українська мова як рідна потребує одного підходу, а українська як нерідна – зовсім іншої методики викладання. До роботи з українськими філологами залучені фахівці з румунської та угорської філології.

До магістратури можуть вступати не лише випускники філфаку, а й бакалаври-нефілологи. Отже, в Ужгородському університеті розуміють нагальну потребу у кваліфікованих учителях-україністах для шкіл з угорською і румунською мовами навчання, котрі знатимуть державну мову і володітимуть тією, котра для дітей є рідною, – і взялися таких фахівців готувати. У зв'язку з гіперактуальністю такої спеціалізації Міносвіти збільшило державне замовлення на фахівців цього напрямку, а ліцензований обсяг до магістратури збільшено на 100 відсотків.

До того ж на філологічному факультеті УжНУ вперше запроваджено подвійну спеціалізацію – «Українська мова і література. Англійська мова і література». Випускники, які отримують дипломи за цією спеціалізацією, матимуть змогу викладати обидві мови – українську й англійську, а також українську та зарубіжну літератури, що значно розширить їхні можливості при працевлаштуванні. Не менш цікавою є й освітня програма «Літературна творчість. Документознавство та інформаційна діяльність», випускники котрої зможуть

працювати за сучасними престижними професіями діловода, референта, наукового редактора або займатися літературною творчістю. Вступні кампанії 2018 та 2019 років показали, що нові освітні програми викликали зацікавлення серед абітурієнтів [8]. Тож можна прогнозувати появу на ринку праці фахівця нового зразка, готового працювати в сучасних умовах полікультурного й мультилінгвального простору Закарпаття.

Крім того, навесні 2018 року викладачі філологічного факультету (*Вероніка Баньої, Віталій Завадяк, Леся Поліха, Василь Путрашук, Любов Русинко-Бомбик, Оксана Тиховська, Олег Хававачак, Олеся Харківська, Василь Шаркань, Галина Шумицька*) та факультету суспільних наук (*Володимир Басараб*) УжНУ розпочали роботу над проектом «Через діалог із нацменшинами – до врегулювання мовної ситуації в Закарпатті» в рамках проекту «Просування реформ в регіони» Інституту економічних досліджень та політичних консультацій у співпраці з «Європейською правдою», що фінансується Європейським Союзом у межах програми «Підтримка громадянського суспільства в Україні» та Міжнародним фондом «Відродження». Спільна діяльність філологів, журналістів й політологів мала на меті організацію діалогу з представниками органів місцевої влади та самоврядування, керівництвом шкіл та інших закладів освіти, учителями, батьками учнів, представниками громадських організацій, місцевих політичних партій, роботодавців тощо через проведення низки глибинних і формалізованих інтерв'ю в місцях компактного проживання представників національних спільнот на Закарпатті за спеціальною методикою ІЕД, а також влаштування на базі Ужгородського університету круглих столів для обговорення специфіки вивчення предметів державною мовою й мовами етноспільнот у школах із мовами навчання національних меншин, інших актуальних питань, пов'язаних з геополітичними та іншими особливостями краю.

Результати роботи засвідчують: переважна частина респондентів, учасників круглих столів має чітке усвідомлення, що громадянин України повинен знати державну мову, однак більшість акцентує на тому, що без економічного підґрунтя, відповідного рівня добробуту громадян сама мова не є стимулом для її вивчення; також робиться акцент на проблемах із методикою викладання української мови в загальноосвітніх закладах. Представники всіх опитаних груп наполягають на тому, що треба докорінно змінювати методику викладання державної мови й викладати цю мову українцям і представникам інших етносів по-різному, – тобто як рідну і як нерідну. Відповідно треба готувати й фахівців-білінгвів, полілінгвів, готових працювати в таких умовах, переглядати програми, підручники тощо.

Під час дослідження було помічено, що найрозлогіше й найбільш відкрито висловлювалися представники політичних партій: найбільш розлого вони висловлювали свою позицію без остраху, охоче підписувалися, називали свої прізвища, імена, казали, від яких партій вони виступають. Натомість

найчастіше відмовлялися від бесід керівники навчальних закладів, педагоги, насамперед шкіл із навчання мовами національних меншин. Особливо виразною ця тенденція стала на другому етапі виконання проекту, тобто з вересня 2018 року. Відмову педагога пояснювали тим, що, мовляв, хвилюються, аби участь у дослідженні не позначилася негативно на їхній роботі. Особливо їх насторожував аудіозапис глибинних інтерв'ю. Хоч, з іншого боку, засвідчені й випадки, коли респонденти були зовсім не проти, щоб їхні інтерв'ю опублікувати в медіа.

Також зауважено, що деякі батьки учнів шкіл із угорською мовою навчання погодилися на формалізовані інтерв'ю лише після прохання директора.

Представники угорських партій акцентували на порушенні, на їх погляд, прав угорців і не заперечували проти згадування їхніх прізвищ у транскрипті інтерв'ю. З іншого боку, два голови сіл (угорці) відмовилися від розмови через прискіпливу увагу до них силових структур. Ті сільські очільники, що погодилися на інтерв'ю, наполягали на анонімності.

Варто також відзначити відмову від інтерв'ю кількох роботодавців, котрі вважали, що мовне питання до них «жодного стосунку не має». Дослідження показало й те, що найгірше ситуацію знають школярі та студенти – саме представники цієї групи найчастіше не мають власної думки щодо предмета дослідження, покладаються на думку педагогів.

Презентовані широкій громадськості опрацьовані й систематизовані дані формалізованих і глибинних інтерв'ю, результати обговорень під час круглих столів, сподіваємося, стануть корисними для різних цільових груп. Так, виконані дослідження дають важливу інформацію для коригування програм дисциплін і вдосконалення освітньої програми «Українська мова в закладах загальної середньої освіти з навчання мовами національних меншин» на філологічному факультеті Ужгородського національного університету, для оптимізації діяльності Закарпатського інституту післядипломної педагогічної освіти під час організації курсів підвищення кваліфікації вчителів української мови та літератури, зокрема й тих, які викладають у школах із мовами навчання національних меншин. Урахування даних дослідження дає також можливість ухвалювати більш виважені рішення під час розробки механізмів імплементації статті 7 Закону України «Про освіту».

Проект, безумовно, сприяв налагодженню діалогу, до якого залучені представники різних етнічних, соціальних, вікових груп населення – значною мірою з місць компактного проживання національних спільнот.

Проведені круглі столи, під час яких збиралися досвідчені експерти, а також студенти, які працюватимуть в освітній галузі, привернули увагу й медіаспільноти до мовного питання в регіоні, у тому числі й до проблеми маніпулятивного висвітлення цих питань, особливо в період виборів в Україні й у сусідніх із нею державах. Оприлюднені в медіа експертні висновки й надалі викликають інтерес та активні обговорення.

Також проєкт дав змогу його виконавцям налагодити живе спілкування з представниками закладів освіти з навчанням мовами національних меншин, реальну співпрацю з ними. Частина магістрантів філологічного факультету Ужгородського національного університету (освітньої програми «Українська мова в закладах загальної середньої освіти з навчанням мовами національних меншин») завдяки цьому працевлаштувалися у загальноосвітніх закладах із угорською мовою навчання.

Ці та інші результати діяльності науково-педагогічних працівників Ужгородського національного університету щодо налагодження міжетнічного діалогу, пов'язаного з мовною ситуацією, узагальнено в монографії Галини Шумицької «Через діалог до взаєморозуміння в мультилінгвальному просторі: регіональна рецепція мовних новацій в освітній сфері», презентованій навесні 2019 року [4]. У ній, крім іншого, проаналізовано й результати ЗНО, які є у відкритому доступі на порталі Українського центру оцінювання якості освіти: статистика показує, що закарпатські школярі (особливо ті, хто навчається в школах із мовами викладання національних меншин), які показують на тестуванні найнижчі в Україні результати, нерідко мають невисокі результати не лише з української мови і літератури, а й з інших предметів, зокрема й коли складають їх рідною для них угорською чи румунською мовами. Виходить, що корінь проблеми, яку зазвичай шукають у мовному питанні, далеко не тільки в державній мові, бо під час навчання і складання багатьох дисциплін саме українською спостерігаються кращі результати, тож аналіз, запропонований у монографії, дозволяє розмежувати, де є справді нагальні питання, які слід конструктивно вирішувати, а де – простір для політичних маніпуляцій, що стає неабияк відчутним у період виборів.

За час дослідження Галина Шумицька у співавторстві з представниками департаменту освіти і науки Закарпатської ОДА, Закарпатського інституту післядипломної педагогічної освіти, учителями, які працюють у школах із мовами навчання національних меншин, підготували підручник для учнів 5 класу закладів загальної середньої освіти з навчанням угорською мовою [14]. На формування змісту й концепції цього видання, побудованого на засадах дитиноцентризму та застосуванні компетентнісного підходу відповідно до концепції Нової української школи безпосередньо вплинули результати дослідження в межах проєкту. Цьогоріч до друку поданий підручник для 6 класу, підготовлений тим самим авторським складом.

У травні 2019 року науковці філологічного факультету спільно з МОН України, департаментом освіти і науки ЗОДА, Закарпатським інститутом післядипломної педагогічної освіти та творчим об'єднанням «Соняшник» провели освітянський форум щодо формування компетентностей на уроках української мови та літератури в умовах переходу до Нової української школи [3].

Як регіональний консультант всеукраїнського експерименту «Формування багатомовності у ді-

тей та учнів: прогресивні європейські ідеї в українському контексті» авторка цих рядків бере участь у навчальних семінарах і тренінгах, що їх МОН України спільно з Офісом Верховного комісара ОБСЄ у справах національних меншин проводить для представників чотирьох областей: Одеської, Запорізької, Чернівецької та Закарпатської. Досвідчені європейські тренери, які працюють за методикою CLIL (Content and Language intergrated Learning) і мають досвід розробки навчальних програм мовного занурення, активно розвінчують міфи, поширені й у нас: нібито навчання іншою мовою знижує якість знань з предметів, мовбито учні мають психологічний дискомфорт під час навчання іншою мовою, начебто батькам важко допомогти дітям у їх навчанні іншою мовою через власне незнання мови, буцімто діти не знають ні рідної, ні державної мови при цьому тощо.

Історичний досвід показує, що програми мовного занурення практикують скрізь, де є актуальними мовні питання: ще у 1965 році занурення у французьку мову практикували в Канаді – в Монреалі (Квебек); у 1987 році відкрилися класи занурення у шведську мову у Фінляндії; в іспанській Каталонії – у каталонську мову, а також у баскську – на півночі, у Вельсі – у вельську мову, в Шотландії, Ірландії – у кельтську тощо.

Цьогоріч для учасників експерименту запланований навчальний візит до Південного Тиролю (Італія), де вони матимуть змогу відвідати тримовну (ладинсько-італійсько-німецьку) школу, ознайомитися з навчальною програмою регіону, зустрітися з представниками місцевих органів управління освітою тощо. Метою такої ініціативи є ознайомлення з різними технологіями, які використовуються в школах для сприяння вивчення відразу декількома мовами, а також дослідження успішного досвіду в забезпеченні безперервного тренінгу та наставництва для вчителів мови та інших предметів у багатомовних школах.

На Закарпатті, де педагоги мають свій корисний і цікавий досвід роботи з вивчення другої чи третьої мови, зумовлений історичними, соціальними, демографічними, та й ментальними особливостями краю, до експерименту залучені спеціалізована ЗОШ № 4 із поглибленим вивченням словацької мови Ужгородської міської ради, дошкільний навчальний заклад № 42 Ужгородської міської ради, а також Виноградівська ЗОШ I–III ст. № 3 імені Жигмонда Перені та Білоцерківська ЗОШ I–III ст. Маємо сподівання, що, вивчаючи методичні напрацювання таких учителів, залучаючи їх по змозі до проведення майстер-класів методичного характеру для студентів-магістрантів, у співпраці з науковцями й методистами ЗППО можна створити сучасний тренінговий майданчик на філологічному факультеті, більшість студентів якого здобувають педагогічний фах.

Ще одним важливим вектором роботи в аналізованому аспекті є участь у розробці інтерактивної мапи діалектів заступника декана доцента Василя Шарканя: спільно зі студентами та викладачами факультету інформаційних технологій УжНУ розроблений функціонал для проєкту, головна мета яко-

го – інноваційно сприяти збереженню українських говорів, полегшити їх вивчення й популяризувати результати діалектологічних студій, у тому числі й студентських [16].

Цінність такої розробки полягає передусім у тому, що карпатські діалекти є одними з найархаїчніших, і їх треба активно зберігати: у час стрімкого розвитку комунікативних технологій нівелюються унікальні діалектні риси – не лише через вплив української літературної мови, а й інших мов. Тому йдеться не лише про наукові аспекти, краще сказати цінність, туристичну привабливість, а й про геополітику: мовна ідентифікація може слугувати аргументом щодо територіальної належності.

Таким чином, проміжкові результати експерименту, відкриття нових освітніх програм в Ужгородському університеті в аспекті підготовки фахівців-полілінгвів, інші важливі заходи показують, що мовна ситуація, зокрема в освітній сфері, може бути цілком спокійно й конструктивно врегульована, що й засвідчують важливі події мовнополітичного характеру весни 2019 року.

Так, 13 березня Кабмін схвалив проєкт закону «Про повну загальну середню освіту», у якому закладені три моделі впровадження мовної статті закону «Про освіту» з урахуванням висновків Венеціанської комісії, зважаючи на три критерії: перший – вразливість мови, другий – мовне середовище, у якому проживає меншина, і третій – мовна група, до якої належить відповідна мова [12].

У наказі № 399 від 27 березня Міністерство освіти і науки затвердило дорожню карту імплементації мовної статті закону «Про освіту» на 2019–2023 роки [11], що передбачає створення державних стандартів вивчення української мови в школі як рідної та для національних меншин, проведення ЗНО з української із завданнями, складеними відповідно до стандарту для учнів з національних меншин, створення нормативно-правової бази для розробки двомовних підручників, мобільного додатка для перекладу термінології з української на мови національних меншин і навпаки, розроблення онлайн-курсу з вивчення української мови, підготовки інтерактивних підручників з української мови як державної для 5–9 класів тощо.

З 25 березня стартував проєкт «БомбеЗНО», створений спільно МОН України, Освіторією та GoGlobal за сприяння Фінського проєкту підтримки шкільної реформи в Україні: у школах Закарпатської та Чернівецької областей розпочали роботу пришкільні табори з експрес-підготовки до ЗНО з української мови і літератури для випускників шкіл з угорською та румунською мовами навчання [2].

25 квітня народні депутати ухвалили закон № 5670-д «Про забезпечення функціонування української мови як державної», який почали розглядати у другому читанні ще 28 лютого. Документ закріплює норму, що єдиною державною (офіційною) мовою в Україні є українська – і вона обов'язкова для органів державної влади і публічних сфер на всій території держави [13].

Ще чинний Президент Петро Порошенко прокоментував рішення парламенту у Facebook, де зазначив, що ухвалення закону про мову – це справді історичне рішення, яке стоїть поряд із відновленням української армії та здобуттям автокефалії Православної церквою України: «Українська мова – це символ нашого народу, нашої держави та нашої нації. І я вдячний усім, хто брав участь у розробці, підготовці та реалізації мовного закону, народним депутатам – за голоси «за», та всім українцям за підтримку. Це – ще один надважливий крок на шляху нашої ментальної незалежності» [10].

Разом з тим переможець президентських виборів Володимир Зеленський на ухвалення закону відреагував неоднозначно: «Українська мова – єдина державна мова в Україні. Так було, так є і так буде. Щодо цього питання – жодних компромісів. Держава повинна дбати про розвиток української мови, про розширення сфери її вжитку. Це теж безумовно, з цим погоджується все суспільство».

Питання в методах, якими ми втілюємо в життя цей стратегічний курс. Моя принципова позиція – держава має сприяти розвитку української мови шляхом створення стимулів і позитивних прикладів, а не заборон і покарань, ускладненням бюрократичних процедур, множенням кількості чиновників замість їхнього скорочення.

Законопроєкт про державну мову розглядався під час виборчого циклу, що зробило його заручником політичної риторики. Закон був ухвалений без попереднього достатньо широкого обговорення з громадськістю. До проєкту закону було внесено понад 2 тисячі поправок, що свідчить про відсутність згоди щодо окремих його положень навіть у Верховній Раді. Сьогодні важко спрогнозувати наслідки ухвалення цього закону – остаточний його текст, з урахуванням усіх поправок, наразі недоступний. Після мого вступу на посаду Президента буде зроблений ретельний аналіз цього закону, щоб пересвідчитися, що в ньому дотримані всі конституційні права та інтереси всіх громадян України. За підсумками аналізу реагуватиму відповідно до конституційних повноважень Президента України і в інтересах громадян» [5].

Що стосується зовнішньополітичної реакції, то найрізкішу заяву з цього приводу 25 квітня оприлюднили угорські ультраправі: так, керівництво опозиційної партії «Йоббік» вважає законопроєкт таким, що «не сумісний з європейськими цінностями». Вони закликали чинного президента України Петра Порошенка утриматися від підписання цього «скандального документа», щоб не «таким чином» завершити свою кар'єру на посту глави України. Водночас угорські ультраправі звертаються до переможця президентських перегонів 2019 року Володимира Зеленського зробити все для того, щоб «припинилося відбирання прав національних меншин України» [9].

Щодо закарпатських представників у парламенті, то тільки троє з восьми підтримали мовний закон. А Василь Брензович, голова Товариства угорської культури на Закарпатті і народний

депутат Верховної Ради України від «Блоку Петра Порошенка», коментуючи в угорських ЗМІ факт ухвалення закону про українську мову, назвав його таким, «що невідповідним чином зачіпає більшу частину населення України». На його думку, законопроект «не придатний до застосування» і що надалі закарпатським угорцям треба готуватися до «захисту своїх прав».

У спільній заяві ГО «Товариство угорської культури Закарпаття» та Демократична спілка угорців України назвали ухвалений Радою документ «дискримінаційним» і таким, «що в основі порушує людські права громадян України на вільне користування рідними мовами, продовжує збільшувати напругу як у внутрішній, так і зовнішній політиці держави» [15].

Зі свого боку голова комітету Верховної ради з питань культури та духовності Микола Княжицький запевнив, що закон про українську мову жодним чином не принижує національні меншини, й

обіцяє, що через півроку буде ухвалено закон про захист мов національних меншин та корінних народів [7].

Під час парламентських виборів 2019 року мовне питання використовували як для власного піару з акцентом на державницькій позиції, зокрема й серед закарпатських кандидатів у нардепи [1] і зовсім інша – коли дії держави із захисту української мови підносять як спосіб розхитування мирного співіснування етноспільнот, ворожого наступу на їхні права тощо [6].

Таким чином, висловлену вище тезу про те, що мовна ситуація в Україні (не лише в освітній сфері) може бути цілком спокійно й конструктивно врегульована, залишаємо як домінуючу, як і роль Університету в цьому контексті, усвідомлюючи, проте, специфіку процесів на Закарпатті й важливість комплексних заходів з метою уникнення між-національних непорозумінь в освітньому процесі зокрема.

ЛІТЕРАТУРА

1. 1 червня Роберт Горват зустрівся із закарпатськими школярами, які перемогли чи стали призерами Всеукраїнського етапу Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика. *Закарпатський інформаційно-діловий портал uzhgorod.in*. URL: http://uzhgorod.in/ua/novini/2019/iyun/1_chervnya_robert_gorvat_zustrivsia_iz_zakarpats_kimi_shkolyarkami_yaki_peremogli_chi_stali_prizerkami_vseukrayins_kogo_etapu_mizhnarodnogo_konku (дата звернення: 30.07.2019).
2. Бомбезно: проєкт для вчителів української мови та літератури. *Освіторія*. URL: <https://osvitoria.media/event/bombezno-proekt-dlya-vchyteliv-ukrayinskoyi-movy-ta-literatury> (дата звернення: 30.03.2019).
3. Браїлян О. УжНУ освітяни Західної України обговорювали особливості викладання української в НУШ. *Медіацентр УжНУ*. URL: <https://mediacenter.uzhnu.edu.ua/news/v-uzhnu-osvityany-oblasti-obgovoryuvaly-osoblyvosti-vykladannya-ukrayinskoyi-v-nush/2019-05-20-33292> (дата звернення 20.06.2019)
4. Гарздій М. Галина Шумицька: Підігрівання мовного питання можна інтерпретувати як мовну гру, яка, однак, будь-якої миті може вийти з-під контролю того, хто вважає, що все контролює». *Медіацентр УжНУ*. URL: <https://mediacenter.uzhnu.edu.ua/news/cherez-dialog-do-vzayemorozuminnya-v-multylingvalnomu-prostori-dekanesa-filfaku-uzhnu-prezentovala-monografiyu/2019-06-18-34174> (дата звернення 29.06.2019)
5. Зеленський В. Перед Україною сьогодні стоять серйозні виклики, які ми зможемо подолати лише разом. *Facebook*. URL: <https://www.facebook.com/zelenskiy95/posts/223455556794808> (дата звернення: 7.05.2019).
6. Зинченко О. Богдан Андрій: одне із завдань «Опоблоку» – захистити інтереси громад у новому парламенті. *Український інформаційний портал РБК-Україна*. URL: <https://daily.rbc.ua/ukr/show/bogdan-andriiv-odna-zadach-oppobloka-zashchitit-1562947102.html> (дата звернення 31.07.2019)
7. Княжицький пообіцяв закон про мови нацменшин за півроку. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/2688954-knazickij-poobicav-zakon-pro-movi-nacmensin-za-pivroku.html> (дата звернення: 7.05.2019).
8. На філфаку УжНУ – українська + англійська, угорська, румунська. Філологічний факультет готуватиме фахівців за новими освітніми програмами. *Медіацентр УжНУ*. URL: <http://mediacenter.uzhnu.edu.ua/news/na-filfaku-uzhnu-ukrayinska-anglijska-ugorska-rumunska/> 2018-08-23-24958 (дата звернення: 02.05.2019).
9. Плоскіна В. В. Угорщині негативно відреагували на закон про українську мову. *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/29903937.html> (дата звернення: 7.05.2019).
10. Порошенко П. Ухвалення Закону «Про забезпечення функціонування української мови як державної». *Facebook*. URL: <https://www.facebook.com/petroporoshenko/posts/1600979176703135> (дата звернення: 7.05.2019).
11. Про затвердження дорожньої карти імплементації статті 7 Закону України «Про освіту» в закладах загальної середньої освіти на 2019-2023 роки. *Міністерство освіти і науки України*. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-dorozhnoyi-karti-implementaciyi-statti-7-zakonu-ukrayini-pro-osvitu-v-zakladah-zagalanoi-serednoyi-osviti-na-2019-2023-roki> (дата звернення: 29.03.2019).
12. Проект Закону «Про повну загальну середню освіту». *Урядовий портал*. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-presentation-2019/03.2019/MON-NEW-ZAKON-12-03-2019-2-%D1%84%D1%96%D0%BD_cory.pdf (дата звернення: 30.03.2019).

13. Рада ухвалила закон про мову, який розглядали два місяці. *Українська правда*. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2019/04/25/7213533> (дата звернення: 30.03.2019).
14. Українська мова: Підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти з навчанням угорською мовою / Г. В. Шумицька, Т. Д. Гнаткович, О. В. Ківеждій, А. Ю. Лукач, Є. Е. Борисова. Ужгород, 2018. 272 с.
15. Фатула Р. Верховна Рада ухвалила закон про мову. *Карпатський об'єктив*. URL: <https://issuu.com/157063/docs/299> (дата звернення: 7.05.2019).
16. Шокіна К. Студенти-айтівці створили функціонал для унікальної інтерактивної мапи діалектів. *Медіацентр УжНУ*. URL: <https://mediacenter.uzhnu.edu.ua/news/studenty-uzhnu-stvoryly-funktsional-dlya-unikalnoyi-interaktyvnoyi-mapy-dialektiv/2019-07-02-34671> (дата звернення: 17.07.2019).

REFERENCES

1. 1 chervnia Robert Horvat zustrivsia iz zakarpatskymy shkoliarkamy, yaki peremohly chy staly pryzerkamy Vseukrainskoho etapu Mizhnarodnoho konkursu z ukrainskoi movy imeni Petra Yatsyka [On June, 1st Robert Horvat met Transcarpathian pupils, who had won or became awardees on the All-Ukrainian stage of the international Ukrainian language contest named after Petro Yatsik]. *Zakarpatskyi informatsiino-dilovyi portal uzhgorod.in*. URL: http://uzhgorod.in/ua/novini/2019/iyun/1_chervnya_robert_gorvat_zustrivsia_iz_zakarpats_kimi_shkolyarkamy_yaki_peremogli_chi_stali_prizerkami_vseukrayins_kogo_etapu_mizhnarodnoho_konku [in Ukrainian].
2. Bombezno: proekt dlia vchyteliv ukrainskoi movy ta literatury [Astonishing: Project for Teachers of the Ukrainian Language and Literature]. *Osvitoria*. URL: <https://osvitoria.media/event/bombezno-proekt-dlya-vchyteliv-ukrayinskoyi-movy-ta-literatury> [in Ukrainian].
3. Brailian O. UzhNU osvityany Zakhidnoi Ukrainy obhovoriuvaly osoblyvosti vykladannia ukrainskoi v NUSh [UzhNU Western Ukrainian educators discussed the peculiarities of the Ukrainian language teaching at the NUSch]. *Mediatsentr UzhNU*. URL: <https://mediacenter.uzhnu.edu.ua/news/v-uzhnu-osvityany-oblasti-obgovoryuvaly-osoblyvosti-vykladannya-ukrayinskoyi-v-nush/2019-05-20-33292> [in Ukrainian].
4. Harazdii M. Halyna Shumytska: Pidihrivannia movnoho pytannia mozhna in-terpretuvaty yak movnu hru, yaka, odnak, bud-yakoi myti mozhe vyity z-pid kontroliu toho, khto vvazhaie, shcho vse kontroliuie» [Piquing the Interest in the Language Issue might be Interpreted as a Linguistic Game, which, however, can at any Moment Spin out of Hand, of those, who Believe to Keep it Under Control]. *Mediatsentr UzhNU*. URL: <https://mediacenter.uzhnu.edu.ua/news/cherez-dialog-do-vzayemorozuminnya-v-mulytylingvalnomu-prostori-dekanesa-filfaku-uzhnu-prezentovala-monografiyu/2019-06-18-34174> [in Ukrainian].
5. Zelenskyi V. Pered Ukrainoiu sohodni stoiat seriozni vyklyky, yaki my zmozhemo podolaty lyshe razom [Today Ukraine is Confronted by Challenges to be Tackled only with the Unified Effort]. *Facebook*. URL: <https://www.facebook.com/zelenskiy95/posts/223455556794808> [in Ukrainian].
6. Zynchenko O. Bohdan Andriiv: odne iz zavdan «Opobloku» – zakhystyty interesy hromad u novomu parlamenti [One of the Today's Tasks of the «Opposition Block» is to Protect the Public Interests in the New Parliament]. *Ukrainskyi informatsiinyi portal RBK-Ukraina*. URL: <https://daily.rbc.ua/ukr/show/bogdan-andriiv-odna-zadach-oppobloka-zashchitit-1562947102.html> [in Ukrainian].
7. Kniazhytskyi poobitsiav zakon pro movy natsmenschyn za pivroku [Kniazhytskyi has Promised a Language Law for National Minorities within the Next Six Months]. *Ukrinform*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/2688954-knazickij-poobicav-zakon-pro-movi-nacmensin-za-pivroku.html> [in Ukrainian].
8. Na filfaku UzhNU – ukrainska + anhliiska, uhorska, rumunska. Filo-lohichnyi fakultet hotuvatyme fakhivtsiv za novymy osvitnimy prohramamy. *Mediatsentr UzhNU* [At UzhNU Philology Deptment – Ukrainian, English, Hungarian, Romanian. The Faculty of Philology is to Prepare Specialists According to the New Curriculum Program]. URL: <http://mediacenter.uzhnu.edu.ua/news/na-filfaku-uzhnu-ukrayinska-anglijska-ugorska-rumunska/2018-08-23-24958> [in Ukrainian].
9. Ploskina V. V. Uhorschyni nehatyvno vidreahuvaly na zakon pro ukrainsku movu [Negative Reaction to the Ukrainian Language Law in Hungary]. *Radio Svoboda*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/29903937.html> (дата звернення: 7.05.2019).
10. Poroshenko P. Ukhvalennia Zakonu «Pro zabezpechennia funktsionuvannia ukrainskoi movy yak derzhavnoi» [Adoption of the Law «On the Maintaining of the Ukrainian Language as the State Language»]. *Facebook*. URL: <https://www.facebook.com/petroporoshenko/posts/1600979176703135> [in Ukrainian].
11. Pro zatverdzhennia dorozhnoi karty implementatsii statti 7 Zakonu Ukrainy «Pro osvitu» v zakladakh zahalnoi serednoi osvity na 2019-2023 roky [On the Establishment of the Road Map Implementation of the Article 7 Law of Ukraine «On Education» at Institutions of General Secondary Education]. *Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy*. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-dorozhnoyi-karti-implementatsiyi-statti-7-zakonu-ukrayini-pro-osvitu-v-zakladah-zagalnoyi-serednoyi-osviti-na-2019-2023-roki> [in Ukrainian].
12. Proekt Zakonu «Pro povnu zahalnu seredniu osvitu» [Draft Legislation «On Full General Secondary Education»]. *Uriadovyi portal*. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-presentation-2019/03.2019/MON-NEW-ZAKON-12-03-2019-2-%D1%84%D1%96%D0%BD_copy.pdf [in Ukrainian].
13. Rada ukhvalyla zakon pro movu, yakyi rozghliadaly dva misiatsi [Ukraine's Parliament adopted a Law

on Ukrainian Language after two Months of Consideration]. *Ukrainska pravda*. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2019/04/25/7213533> (data zvernennia: 30.03.2019).

14. *Ukrainska mova: Pidruchnyk dlia 5 klasu zakladiv zahalnoi serednoi osvity z navchanniam uhorskoju movoiu* [The Ukrainian Language: Textbook for the 5th grade for General Secondary Hungarian Language School] / H. V. Shumytska, T. D. Hnatkovich, O. V. Kivezhdi, A. Yu. Lukach, Ye. E. Borysova. Uzhhorod, 2018. 272 p. [in Ukrainian].

15. Fatula R. Verkhovna Rada ukhvalyla zakon pro movu [Ukraine's Parliament has adopted a Law on the Ukrainian Language]. *Karpatskyi obiektyv*. URL: <https://issuu.com/157063/docs/299> [in Ukrainian].

16. Shokina K. Studenty-aitivtsi stvoryly funktsional dlia unikalnoi interak-tyvnoi mapy dialektiv [Students of the Department of Information Technologies Set a Functionality for a Unique Interactive Map of Dialects]. *Mediatsentr UzhNU*. URL: <https://mediacenter.uzhnu.edu.ua/news/studenty-uzhnu-stvoryly-funktsional-dlya-unikalnoyi-interaktyvnoyi-mapy-dialektiv/2019-07-02-34671> [in Ukrainian].

STATE APPROACH OF THE ACADEMICS OF UZHGOROD NATIONAL UNIVERSITY TO RESOLVING THE LINGUISTIC SITUATION IN TRANSCARPATIA DURING 2017–2019

Abstract. The article deals with measures implemented by Uzhhorod National University, academic and teaching staff of philological and other departments, in order to resolve the linguistic situation in Transcarpathia since the adoption of the law «On Education» (September 2017), before the adoption of the draft law on ensuring the functioning of the Ukrainian as a state language (October 2018) and its approval (April 25, 2019). The environment of the Ukrainian language as a state language is considered in close connection with socio-political phenomena in the region, Ukraine and the world.

It is reported on a number of issues, and namely: the introduction of a new educational program at the Department of Philology; the improvement of the teaching methodology of Ukrainian as a foreign language at institutions/schools of general education with the educational process, delivered in languages of national minorities (i.e. Hungarian, Romanian); on the work on the draft «Through the Dialogue with the National Minorities – to the Resolution of the Linguistic Issue in Transcarpathia / Transcarpathian Region» within the framework of the project entitled «Promotion of the Reforms in the Region» under the direction of the Institute for Economic Research and Policy Consulting in cooperation with «Europeyska Pravda», which included establishing the dialogue with local authority/government representatives, schools authorities and other educational institutions/educational supervisors, teachers, parents, representatives of public organizations and local political parties, employers etc. through a number of in-depth and formalized interviews applying the IER method in areas where national communities are located in Transcarpathian Region; on participation in training seminars and workshops as part of the all-Ukrainian experiment «Promotion of Multilingualism in Children and School Students: Progressive European Ideas in Ukrainian Context» under the aegis of the Ministry of Education and Science of Ukraine jointly with the Office of the OSCE High Commissioner on National Minorities; on the elaboration of the interactive map of dialects aimed at the innovative preservation of Ukrainian slangs (language varieties), their learning facilitation and dialect survey results popularization including those, conducted by students and a series of other important events.

Keywords: state language, native language, linguistic situation, national minorities, law «On education», «On ensuring the functioning of the Ukrainian as a state language», Uzhhorod National University.

Стаття надійшла до редакції 27 червня 2019 р.

© Шумицька Г., 2019 р.

Галина Шумицька – кандидат філологічних наук, доцент кафедри журналістики Ужгородського національного університету, Ужгород, Україна; <https://orcid.org/0000-0001-7806-2963>

Halyna Shumytska – Candidate of Philology, Associate Professor of the Department of Journalism, Uzhhorod National University, Uzhhorod, Ukraine; <https://orcid.org/0000-0001-7806-2963>